

Streszczenie popularnonaukowe

Tłumaczenie tolerancji: koncepcje, teksty i pośrednicy między Polską a protestanckimi Niemcami (1645-1795)

Religijna tolerancja uchodzi obecnie za jedno z najważniejszych osiągnięć epoki nowożytnej. Dotychczasowe badania ujmowały to pojęcie i zjawisko albo jako ideę (teorię) rozwijaną przez intelektualistów, albo jako praktykę współżycia przedstawicieli różnych wyznań i religii na jednym terytorium. Celem projektu jest natomiast ukazanie nowego znaczenia tego fenomenu. Zamierzamy spojrzeć na zjawisko tolerancji jako na temat, obiekt, a także efekt szeroko pojętych relacji dyplomatycznych łączących polsko litewską Rzeczpospolitą z Brandenburgią-Prusami w XVII-XVIII w.

W badanym okresie – otwartym przez Colloquium Charitativum, zorganizowane przez polskiego króla w Toruniu w 1645 r., a zamkniętym przez ostatni rozbiór Rzeczypospolitej w 1795 – relacje polsko-brandenburskie były niezwykle napięte. Ponadto stosunki wyznaniowe w obu państwach rozwijały się w przeciwnych kierunkach: w Rzeczypospolitej prawa polityczne protestantów były stopniowo ograniczane, podczas gdy Brandenburgia była od 1613 r. państwem dwuwyznaniowych, gdzie hasło tolerancji należało do racji stanu.

Tolerancja w ujęciu tego projektu nie jest abstrakcyjną ideą ani regułą współżycia, lecz kategorią postrzegania i oceny państw w polityce międzynarodowej. Zamierzamy bronić tezy, że pojęcie to były przedmiotem translacji, czyli adaptacji i modyfikacji, wynikających z silnych związków obu państw. Na przełomie XVII/XVIII w. pojęcie tolerancji zyskiwało bowiem coraz większe znaczenie w europejskim języku politycznym. Osiągnęło ono rangę ważnego, jeżeli nie kluczowego, narzędzia politycznego. Nasz projekt zamierza postawić pytanie o: przemiany tego pojęcia i cechy „tolerancyjnego państwa”; sposoby tworzenia wizerunku tolerancyjnego państwa i propagowania tego wizerunku w sferze publicznej; społeczne i polityczne skutki zdobycia miana „tolerancyjnego państwa”; przekładu tego pojęcia między różnymi językami politycznymi.

Efektom projektu będzie monografia przygotowana przez kierowników projektu oraz seria artykułów monograficznych.